

(GLEDALIŠKA KRITIKA) Klanec siromakov v deželi siromakov

Ivan Cankar in avtorska ekipa: Na klancu, (45.9652° N, 14.2959° E), dokumentarno-zgodovinska fikcija, režiser Tin Grabnar, premiera 10. junija.

Premiera na poti JAKA BABNIK

Petra Vidali

Datum 11. junij 2026 19:00

Čas branja 7 min

A- A+

Poslušaj • 7 min

Ne vem, ali je krivo to, da smo se s Cankarjevimi teksti srečali zelo mladi, ali to, da smo bili takrat v socializmu. Vsakega malo, najbrž. Vsekakor pa se nam je za dolgo, zelo dolgo usedel kot osebna in partikularna zgodba. Morali smo priti v družbeno, ekonomsko in starostno tranzicijsko obdobje, da smo problemom njegovih protagonistov začeli dajati družbene diagnoze. Pa še to res počasi. Odkar imamo

kapitalizem, smo videli komaj kakšnega Kralja na Betajnovi, čeprav je to najbrž najbolj direkten Cankarjev tekst o brutalni lastniški logiki, pa tudi o ekonomskih, političnih in cerkvenih spregah. Tudi ob 100. obletnici Cankarjeve smrti pred osmimi leti marsikatera nova uprizoritev ni zares poudarila socialno-ekonomskih dimenzij njegovega dela.

"Cankarjeva sezona" v **Slovenskem ljudskem gledališču Celje** je opravila ta nujen premik. Ne samo s tem, da je po snovalnih principih besedila aktualizirala in smo v novih Hlapcih januarja tako rekoč gledali situacijo po marčevskih volitvah. Našo sedanost in prihodnost nam je kazala tako, da je tisto, kar smo imeli za Cankarjevo posebno in osebno lastnost, definirala kot splošen družbeni fenomen. Predstava In mnogi drugi ... je znamenito zatajitev matere razbrala kot zgleden primer "razrednega sramu".

Predstava Na klancu je bila uvrščena na zaključek sezone in ji je res postavila piko na i. Roman o Francki in njeni družini z vrhniškega klanca je v uprizoritvi režiserja **Tina Grabnarja** in ustvarjalne ekipe izhodišče za uzrtje širše družbene situacije v Cankarjevem in v našem času. Potovanje z avtobusom iz Celja na Vrhniko je potovanje skozi kraje in čase, skozi socialno krajino in zgodovinske nanose.

Vranska postaja 📷 JAKA BABNIK

Predstava se začne pred **SLG Celje**, ko, tako kot Francka v romanu, "čakamo na voz". Primerjava je že del zabavnega programa treh "sprevodnikov" - **Žana Breliha Hatunića, Urbana Kuntariča in Tine Resman**. Ko avtobus že spelje, nas preštejejo in ugotovijo, da "smo Francko pozabili". No, ni samo zabavno, a precej tipično snovalno. Malo branja romana, malo podatkov o kontekstu, kak skoraj že banalen pop komad, spregledana aluzija, potem pa zaigran špetir, češ ali je Lojzka res tako idealna mati, ko pa je vse dajala samo enemu otroku, in ali je Tone, alter ego Cankarjevega očeta, spravil družino na kant kot navaden sanjač in alkoholik, ali pa je propadel, ker je njegovo krojaško delo spodnesel trgovec (iz Trsta) z manufakturno narejenimi, cenejšimi oblekami. Vse je videti kot improvizacija, a je do minutke natančno izračunano. O očetu se prepirajo tik pred Vranskim, kjer se avtobus prvič ustavi. Ne zato, ker je bil z Vranskega Lavoslav Schwentner, Cankarjev dobrohotni založnik, temveč zato, da lahko v veliki industrijski hali - skladišču šotorov Petre - **Branko Završan in Lovro Zafred** odigrata prepir dveh lastnikov slovenske firme, ki jo želi kupiti multinacionalka. Kdo bo izgubil delo in ostal na cesti in kdo bo obogatel? Kdo bo izdal vrednote in kaj bo ali je ostalo od slovenskih blagovnih znamk? Kako, s kakšnimi lažmi, s kakšnimi manevri so pokopali nekoč cvetočo industrijo in ali je sploh še kaj v slovenski lasti?

Ljubljanska postaja JAKA BABNIK

<https://vecer.com/kultura/gledaliska-kritika-klane...>

4 / 7

Ljubljani se bližamo z vzhodne strani takrat, ko jo je mladi Lojze kot odličen učenec dosegel z zahoda. Župan se je pridušal, da ga bo finančno podpiral, a ni držal besede, in Francka je morala beračiti po klancu, da Lojze ni stradal. Ljubljanska postojanka je telovadnica osnovne šole, igralci pa so mladi nogometaši in nogometašice. (Gledališki list pravi, da so članice in člani gledališke sekcije Pionirskega doma.) Izbrati morajo centralnega strelca za turnir. Bo zmagal fant, ki ga forsirajo novobogataški starši (**Manca Ogorevc** in **Tarek Rashid**) ali drugi, ki nima ne dobrih superg ne moralne podpore s tribune? In tudi če bo tokrat zadel več prostih strelcov, ali ima res kakšne možnosti?

Na Vrhniki JAKA BABNIK

Tretja, zadnja postaja je Vrhnika. Najprej z odigranim prizorom (**Lucija Harum**, **Rastko Krošl** in **Tanja Potočnik**): odlična študentka, ki se očitno preživlja s prodajo telesa, materi, ki ji več ne more pomagati, laže, da živi od evropskih projektov, in dejansko ona pomaga materi. Potem pa se - skozi socialistično blokovsko naselje, ki ni (več) za nizek sloj, saj stanejo stanovanja vsaj 200.000 evrov - počasi počasi začinja vzpon. Tako kot trije Franckini otroci se na koncu vrnemo na klanec. In ne, to ni sedanja ulica Na klancu, na kateri je res Cankarjeva rojstna hiša. Ivan se je rodil še v relativnem blagostanju, preden je oče odšel in so se enajstkrat selili po Vrhniki, in to po resničnem "klancu siromakov", predelu okoli cerkve svete Trojice. Hodimo z lučkami,

<https://vecer.com/kultura/gledaliska-kritika-klane...>

5 / 7

že čisto v temi, kot se je v temi k Francki - **Barbari Medvešček** - končno vrnil ljubljeni Lojze, in je lahko umrla. "Tako se je dopolnilo življenje, polno bridkosti in polno solza, razlitih brez koristi." Gledalci predstave in turisti postanemo pogrebci. In ko na koncu gledamo "slovensko krajino" z vrha klanca, kot je gledala na svet s praga hiše Lojzka, žalujemo za umrlimi protagonisti in za mrtvo, odtujeno družbo in deželo. "Nikoli jih ne doidem!" si je mislila in zazdelo se ji je, da bi jih ne došla nikoli, če bi tekla za njimi do konca sveta in do konca življenja."

Lojze in Francka na klanču JAKA BABNIK

Na klanču je ena produkcijsko najzahtevnejših predstav v sodobnem slovenskem gledališču. Brez umetne scene oziroma skoraj brez umetne scene je, a zahteva izjemen angažma tehnične in organizacijske ekipe. Podobno smo se na koncu, prve, "celjske sezone" umetniškega vodje **Mihe Goloba** s slušalkami v predstavi 3ja! Matije Solceta sprehajali po Celju, le da je bila tokratna lokacijska povečava še bolj zahtevna. Dalje, ne izjemne producerske spretnosti ne predana tehnična in ne dobrovoljna igralska ekipa ne bi mogli nič, če bi se tako odločila narava. Lojzka je res mokra in blatna hodila v Ljubljano k Lojzetu, današnji standardi pa ne dopuščajo, da bi gledalci v neurju gazili po vrhniških potkah. Urban Kuntarič je prisegel, da bo dal za mašo pri sveti Trojici, če nam bo vreme le pustilo priti do cerkvice, in na koncu nam je res. A nam je vmes vseeno grozilo in nam vsaj malo otežilo pot, da je bilo še

malo bolj avtentično, še malo bolj nelagodno.

Site-specific umetnost s spoznavnim in emocionalnim učinkom

A seveda projekt ni bil tvegan samo zaradi produkcijskih in vremenskih razmer. Po obilju snovalnega Cankarja "po motivih" bi lahko bilo preveč. Vendar je uprizoritev Na klancu po zasnovi in pod natančno taktirko Tina Grabnarja dejansko uspela doseči razširitev Cankarja čez odrske in gledališke dimenzije. To je site-specific umetnost s spoznavnim in emocionalnim učinkom. Gledalec se zave (od kapitala) opustošenega sveta in začuti (materino) globoko vdanost v usodo.

Ob koncu sezone lahko samo čestitamo Mihi Golobu. Po "celjski sezoni" je tudi "Cankarjeva sezona" - kljub zelo neposrečeni Erotiki - definitivno presežna. Dve odlični sezoni od treh - ne vem, kateri umetniški vodja se še lahko tako pohvali. Da ne omenjamo dvajset-, tridesetletnega mrtvila v tej ustanovi pred tem. V jutrišnji prilogi V soboto se letošnji dobitnik Boršnikovega prstana Aleš Valič spominja obdobja, ko je **SLG Celje** veljalo za najboljše slovensko gledališče. V tej sezoni ni bilo daleč do tega.

Ustvarjalci uprizoritve

Režiser **Tin Grabnar**

Dramaturga **Benjamin Krnetič, Mojca Redjko**

Scenografka **Sara Slivnik**

Kostumografka **Tina Bonča**

Avtorica glasbe in oblikovalka zvoka **Mateja Starič**

Oblikovalec svetlobe **Gregor Kuhar**

Lektorica **Živa Čebulj**

Asistentka scenografke **Katarina Prislan**

Organizator lokacij **Tadej Koren Šmid**

Igrajo

Žan Brelih Hatunič

Lucija Harum

Rastko Krošl

Urban Kuntarič

Barbara Medvešček

Manca Ogorevc

Tanja Potočnik

Tarek Rashid

Tina Resman, k. g.

Lovro Zafred

Branko Završan